

Länsrapport

Öppna Jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning

Tord Fredriksen

Länsrapport
Öppna Jämförelser av stöd till personer
med funktionsnedsättning

Tord Fredriksen

Arbetsrapport 2014:8
FoU Välfärd – Region Gävleborg
Layout: Gunilla Bloom Lundqvist

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	3
INLEDNING.....	4
Syfte	4
Datakällor i Öppna jämförelser.....	4
Genomförande och disposition.....	5
RESULTAT FÖR STÖD OCH SERVICE TILL PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING	
ENLIGT LSS.....	6
Helhetssyn och samordning.....	6
Intern samordning	6
Extern samverkan	6
Individuell plan.....	8
Tillgänglighet.....	8
Information om LSS i alternativa format.....	8
Trygghet och säkerhet	9
Uppföljning av beslut.....	9
Självbestämmande och integritet	10
Ledsagning.....	10
Brukarundersökning	10
Habiliteringsersättning.....	11
Arbetsmarknad.....	11
Kunskapsbaserad verksamhet.....	12
Handläggares kompetens	12
RESULTAT FÖR STÖD TILL PERSONER MED PSYKISK FUNKTIONSNEDSÄTTNING.....	14
Helhetssyn och samordning.....	14
Intern samordning	14
Extern samverkan	14
Individuell plan.....	15
Tillgänglighet.....	15
Uppsökande verksamhet	15
Trygghet och säkerhet	16
Självbestämmande och integritet	17
Brukarinflytande	17
Meningsfull sysselsättning	18
Arbetsmarknad.....	18
Boende och stöd i vardagen	19
Boende	19
Stöd i vardagen	19
Kunskapsbaserad verksamhet.....	20
Behovsinventering.....	20
Handläggares kompetens	9
DISKUSSION.....	10
Metod.....	10
Indikatorernas giltighet.....	10
Utveckling	11

Inledning

Öppna jämförelser är indikatorbaserade jämförelser som ska visa på kvalitet, resultat och kostnader i offentligt finansierade verksamheter. Genom att ta fram jämförbar information kan kommuner och landsting lära av varandra för att förbättra sin verksamhet. Jämförelserna syftar till att skapa insyn och öppenhet och utgöra underlag till uppföljning, utveckling, analys och politiska beslut. Jämförelserna är ett regeringsuppdrag till Socialstyrelsen i samverkan med SKL och i samråd med Vårdföretagarna och Famna¹.

Öppna jämförelser görs inom flera områden såsom socialtjänst, hälso- och sjukvård, folkhälsa och skola. För att underlätta användningen av Öppna jämförelser i Gävleborgs län sammanställer FoU Valfärd kommunernas resultat inom flera av socialtjänstens områden under 2014. Denna rapport är en sammanställning av de indikatorer som undersöker hur kommuner jobbar med stöd till personer med funktionsnedsättning. En stor del av analysarbetet med uppgifterna i Öppna jämförelser behöver ske på en lokal nivå då det kräver en stor förståelse för den egna verksamheten. Vad denna rapport avser bidra med är en lättöverskådlig och tillgänglig bild av länets kommuners resultat i Öppna jämförelser på regional nivå. Sammanställningen är den första i sitt slag inom området stöd till personer med funktionsnedsättning och ska därmed ses som en utgångspunkt för hur resultaten från Öppna jämförelser kan användas av kommunerna. Sammanställningen bör användas tillsammans med andra rapporter som underlag för kommunala analyser och kan därmed ses som ett tillskott till det kommunala analysarbetet, se SKL:s analyshandbok för tips på hur resultaten från Öppna jämförelser kan användas på lokal nivå.

Syfte

Denna rapport syftar till att underlätta användandet av Öppna jämförelser i kommunalt analysarbete i Gävleborgs län. Genom att sammanställa kommunernas resultat avser rapporten att göra resultaten lättillgängliga samt underlätta jämförelser med närliggande kommuner och därmed bidra till ett utbyte och lärande mellan kommunerna i regionen.

Datakällor i Öppna jämförelser

Öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning består av flera delar. Dels undersöks indikatorer inom kommuners arbete med stöd och service till personer med funktionsnedsättning enligt LSS och dels undersöks stöd till personer med psykisk funktionsnedsättning. Inom stöd till personer med funktionsnedsättning undersöks också ett antal indikatorer på enhetsnivå: bostäder med särskild service för vuxna och daglig verksamhet enligt LSS. Dessa indikatorer har sammanställts i särskilda bilagor. Uppgifterna i Öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning är baserade på fyra enkätundersökningar. De områden som redovisas i denna rapport utgörs av enkätundersökningar skickade till kommuner och stadsdelar. LSS-enkäten besvarades av 309 av totalt 318 kommuner och stadsdelar, vilket ger en svarsfrekvens på 98 procent. Enkäten till verksamhet med ansvar för stöd till personer med psykisk funktionsnedsättning besvarades av 303 av totalt 318 kommuner och stadsdelar,

¹ Vårdföretagarna är en arbetsgivar- och branschorganisation för vårdgivare i privat regi. Famna är riksorganisationen för vård och social omsorg utan vinstsyfte.

vilket ger en svarsfrekvens på 96 procent. För bostad med särskild service uppgår svarsfrekvensen till 93 procent och för daglig verksamhet till 90 procent. Uppgifterna för år 2014 bygger på enkäter som skickades ut i november 2013 och uppgifterna avser hur det såg ut i kommunen/stadsdelen den 21 november 2013.²

Genomförande och disposition

De flesta indikatorer inom stöd till personer med funktionsnedsättning är utformade med ja eller nej som svarsalternativ. I den nationella sammanställningen av Öppna jämförelser presenteras jämförelserna tillsammans med färgmarkeringar i grönt eller rött där grönt visar att indikatorn är uppfylld och rött visar att den inte är det. Dessa färgmarkeringar återges i denna sammanställning. En tom ruta symboliserar bortfall, att svar inte har lämnats från en kommun/stadsdel.

Till varje indikator redovisas hur stor andel kommuner och stadsdelar i Sverige som svarat ja på indikatorn. Om svarsbortfallet överstiger 20 procent redovisas inget medelvärde i denna rapport, liksom i den nationella sammanställningen av Öppna jämförelser. För vissa frågor finns, förutom svarsalternativen ja och nej, även svarsalternativet integrerat. Alternativet är aktuellt för de indikatorer som undersöker om det finns rutiner för samordning i enskilda ärenden mellan olika områden i socialtjänsten. Om samma handläggare ansvarar för flera områden som berör den enskilde behövs inte rutiner för intern samordning. Detta markeras med svarsalternativet integrerat där integrerat ingår i andelen som svarat ja. Indikatorerna inom stöd till personer med funktionsnedsättning utgörs av struktur- och processindikatorer. En strukturindikator undersöker förutsättningarna för verksamheten medan en processindikator visar på genomförda handlingar. Inom andra områden innehåller Öppna jämförelser även resultatindikatorer vilka visar på resultat och effekter ur brukarens perspektiv. Indikatorerna inom stöd till personer med funktionsnedsättning visar därmed på förutsättningar för kvalitet och inte på kvalitet i sig. Indikatorerna ger inte någon heltäckande bild av förutsättningar för kvalitet utan visar på vissa delar av verksamheten.³ 3 Öppna jämförelser är under utveckling fram till och med 2014, även indikatorerna har utvecklats och förändrats under de senaste åren varför jämförelser mellan åren inte alltid kan göras. I denna rapport redovisas också bara resultatet för 2014. På sikt är dock målsättningen att det ska finnas indikatorer som är jämförbara över tid. I den första resultatdelen av denna rapport redovisas indikatorerna för stöd och service till personer med funktionsnedsättning enligt LSS medan andra delen redovisar indikatorerna för stöd till personer med psykisk funktionsnedsättning. Som bilagor medföljer resultaten på enhetsnivå för bostad med särskild service och daglig verksamhet. Rapporten innehåller också beskrivningar av indikatorerna (se Socialstyrelsens indikatorbibliotek för ytterligare beskrivning av indikatorerna) och avslutas med en diskussion kring indikatorernas relevans samt Öppna jämförelsernas användbarhet. Rapportens resultat baseras på Socialstyrelsens Öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning 2014. Beskrivningen och referenserna till indikatorerna är hämtade från Öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning 2014 – resultat och metod.

² Socialstyrelsen, 2014, s. 13.

³ Socialstyrelsen, 2014, s. 9.

Resultat för stöd och service till personer med funktionsnedsättning enligt LSS

Helhetssyn och samordning

Kvalitetsområdet helhetssyn och samordning består av de indikatorer som samlas under indikatorområdena intern samordning, extern samverkan och individuell plan.

Intern samordning

Indikatorområdet intern samordning vill fånga om kommunen har aktuella, skriftliga och på ledningsnivå fastställda fungerande rutiner för intern samordning i enskilda ärenden mellan delområden inom socialtjänsten. Rutinen är aktuell genom att den upprättats eller följts upp det senaste året. Syftet är att Personer med behov av olika insatser inom socialtjänsten ska få sina insatser samordnade. En formaliserad och strukturerad samordning i form av gemensamma skriftliga rutiner för handläggningen i enskilda ärenden kan förväntas bidra till stabilitet, förutsägbarhet och kontinuitet. Rutiner som beskriver ansvarsfördelningen och ett bestämt tillvägagångsätt kan minska risken för godtycke och utgöra ett stöd för handläggarna, till nytta för den enskilde. I en del kommuner ansvarar samma handläggare för flera eller samtliga verksamhetsområden som berör den enskilde. I dessa fall är det inte aktuellt att upprätta en rutin för intern samordning. De kommuner som berörs får ett positivt utfall i resultatpresentationen och de räknas med i läns- och riksmedelvärden i egenskap av att de har en integrerad verksamhet.

Aktuella rutiner för samordning med:	Barn & unga	Ekonomiskt bistånd	Hemlöshet	Missbruks- och beroendevård	Socialpsykiatri	Våld i nära relationer	Äldreomsorg
Bollnäs	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja
Gävle	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej	Nej	Nej	Integrerat	Nej	Integrerat
Hudiksvall	Ja	Integrerat	Ja	Integrerat	Ja	Ja	Ja
Ljusdal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja
Ockelbo	Nej	Nej	Nej	Nej	Integrerat	Nej	Nej
Ovanåker	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Sandviken	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej
Söderhamn	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Gävleborg	50%	30%	30%	50%	80%	40%	60%
Riket	47%	34%	35%	43%	61%	47%	45%

Extern samverkan

Indikatorområdet extern samverkan vill fånga om kommunen har skriftliga och på ledningsnivå beslutade överenskommelser för hur samverkan i enskilda ärenden ska ske med ett antal externa aktörer. Överenskommelsen är aktuell genom att den upprättats eller följts upp det senaste året. Syftet med indikatorn är att personer med LSS-insatser även kan ha behov av in-

satser från andra myndigheter och organisationer. Det är myndigheternas ansvar, inte den enskildes, att hitta en arbetsmodell där olika insatser harmonierar med varandra. I Socialstyrelsens vägledning för samverkan inom funktionshinderområdet finns fyra starka motiv för samverkan. Det etiska motivet – samverkan kan hindra att den enskilde faller mellan stolarna. Verksamhetsmotivet – en enskild aktör (myndighet eller organisation) kan inte ensam svara mot den enskildes samlade behov. Effektivitetsmotivet – med samverkan kan brukaren uppnå en högre livskvalitet till en lägre samhällskostnad. Kunskapsmotivet – samverkan kan bredda och fördjupa kunskapen hos professionerna om varandras områden. Samverkan förstärker specialistkompetensen samtidigt som den integrerar den i en större helhet. Att formalisera samverkan i form av överenskommelser är ett sätt att stärka stabilitet, förutsägbarhet och kontinuitet. Överenskommelser som beskriver ansvarsfördelningen och ett bestämt tillvägagångssätt kan vara ett stöd för handläggarna och ökar förutsättningarna för en gemensam planering och ett samfällt agerande mellan myndigheter.

Aktuella överenskommelser för samverkan med	Arbetsförmedlingen	Försäkringskassan	Landstingets barnhabilitering	Landstingets vuxenhabilitering	Landstingets barnpsykiatri	Landstingets vuxenpsykiatri
Bollnäs	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja
Gävle	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja
Hudiksvall	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Ljusdal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Nej	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Ockelbo	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja
Ovanåker	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Sandviken	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Söderhamn	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja
Gävleborg	10%	10%	40%	30%	40%	70%
Riket	16%	17%	38%	30%	50%	56%

Individuell plan

	Aktuell rutin för att erbjuda individuell plan
Bollnäs	Ja
Gävle	Nej
Hofors	Ja
Hudiksvall	Nej
Ljusdal	Nej
Nordanstig	Nej
Ockelbo	Nej
Ovanåker	Nej
Sandviken	Ja
Söderhamn	Ja
Gävleborg	40%
Riket	37%

Indikatorn mäter om kommunen har en aktuell rutin för att erbjuda en individuell plan enligt LSS. De personer som beviljats någon eller några insatser enligt LSS ska erbjudas en individuell plan. En individuell plan är ett viktigt underlag för planeringen av det stöd som ges. Den individuella planen ska beskriva beslutade och planerade insatser med kortsiktiga och långsiktiga mål. En plan kan omfatta fler insatser och även redovisa åtgärder som vidtas av andra än kommunen eller landstinget. Rutinen ska vara skriftlig och beslutad på ledningsnivå. Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året. Socialstyrelsen anser att den individuella planeringen är av avgörande betydelse för den enskildes inflytande över det stöd som ges. Det gäller särskilt personer med flera olika typer av funktionsnedsättningar. Planen ska styras av brukarens behov, önskemål och förutsättningar. Det ska vara tydligt vem som ansvarar för vad och hur målen ska nås. Att ha en rutin för erbjudande om individuell plan kan öka förutsättningarna för att ett sådant erbjudande alltid ges.

Tillgänglighet

Kvalitetsområdet tillgänglighet består av de indikatorer som samlas under indikatorsområdet information om LSS i alternativa format. Information och kommunikation är begriplig och anpassad efter olika gruppers och individers behov. Kommunikationen mellan den enskilde och professionen präglas av ömsesidighet och dialog.

Information om LSS i alternativa format

Indikatorsområdet fångar om kommunen har information om LSS i ett antal olika format den 21 november 2013. För att alla människor oberoende av funktionsförmåga ska kunna ta till sig information krävs att denna är tillgänglighetsanpassad på olika sätt. För personer med funktionsnedsättning kan det vara avgörande att informationen om LSS och information om hur man ska göra för att ansöka om insatser finns i alternativa format. Är informationen otillgänglig kan det vara svårt att få kunskap om vilket stöd man har rätt till eller vem den enskilde ska vända sig till med sina frågor.

På kommunens webbplats	Lättläst svenska	Inspelat på teckenspråk	Talad information	Som textfil
Bollnäs	Nej	Nej	Nej	Nej
Gävle	Ja	Nej	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej	Ja	Ja
Hudiksvall	Ja	Nej	Ja	Nej
Ljusdal	Nej	Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Nej	Nej	Nej	Ja
Ockelbo	Nej	Nej	Nej	Ja
Ovanåker	Nej	Nej	Nej	Nej
Sandviken	Ja	Ja	Ja	Ja
Söderhamn	Nej	Nej	Ja	Ja
Gävleborg	30%	10%	50%	60%
Riket	42%	9%	46%	59%

Trygghet och säkerhet

Kvalitetsområdet innebär att tjänsterna utförs enligt gällande regelverk. Tjänsterna är transparenta vilket innebär förutsägbarhet och möjlighet till insyn. Risk för kränkning, försummelse, fysisk eller psykisk skada kan minskas genom förebyggande arbete.

Uppföljning av beslut

En kunskapsbaserad socialtjänst utvärderar och följer upp hur väl verksamheten tillgodoser enskildas och grupperns behov. Uppföljning av fattade beslut är avgörande för att säkerställa att den enskilde får sitt behov tillgodosett och att denne genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Även om LSS med några undantag saknar uttryckliga bestämmelser om uppföljning av nämndensbeslut har lagstiftaren ändå förutsatt att beslut om insatser enligt LSS följs upp så länge insatsen pågår.

	Andel beslut om bostad med särskild service som följs upp inom ett år	Andel beslut om daglig verksamhet som följs upp inom ett år	Andel beslut om ledsagar-service som följs upp inom ett år
Bollnäs	17%	24%	Delvis
Gävle	30%	30%	30%
Hofors	96%	94%	Alla
Hudiksvall	24%	23%	Delvis
Ljusdal	33%	36%	Alla
Nordanstig	Inget	Inget	Alla
Ockelbo	Delvis	Delvis	Delvis
Ovanåker	0%	0%	Alla
Sandviken	100%	100%	100%
Söderhamn	17%	0%	Alla
Gävleborg	10%	10%	60%
Riket	12%	14%	31%

För kommuner och stadsdelar som har färre än 20 beslut presenteras andelarna som alla, delvis och inget. För kommuner och stadsdelar som har 20 beslut eller fler presenteras andelar i procent. Observera att andelarna för Gävleborg och Riket anger hur många kommuner/stadsdelar som följt upp alla beslut.

Självbestämmande och integritet

Självbestämmande innebär att den enskilde är delaktig, har inflytande och ges möjlighet till egna val. Kvalitetsområdet samlar fyra indikatorområden, ledsagning, brukarundersökning, habiliteringsersättning och arbetsmarknad.

Ledsagning

Indikatorområdet mäter om den enskilde kan påverka vem som ska utföra ledsagar-servicen. Ledsagning är en betydelsefull, ofta avgörande insats för att öka delaktig-heten i samhället för enskilda personer med funktionsnedsättning. Kommunerna bör erbjuda individuellt utformad ledsagning av god kvalitet. För att kunna göra detta bör kommunen också betala för led-sagarens omkostnader.

	Kommunen betalar för ledsagares omkostnader	Den enskilde kan påverka vem som ska ledsaga
Bollnäs	Ja	Ja
Gävle	Ja	Ja
Hofors	Ja	Ja
Hudiksvall	Ja	Ja
Ljusdal	Ja	Ja
Nordanstig	Ja	Ja
Ockelbo	Ja	Ja
Ovanåker	Nej	Ja
Sandviken	Ja	Ja
Söderhamn	Nej	Ja
Gävleborg	80%	100%
Riket	82%	94%

Brugarundersökning

Indikatorområdet mäter om kommunen använder enskildas uppfattning för att utveckla verksamheten. En kunskapsbaserad socialtjänst utgår bland annat från enskildas kunskap och erfarenhet och utvärderar hur väl verksamheten tillgodoser enskildas och grupperns behov. För att utveckla verksamheten är det viktigt att undersöka enskildas uppfattning om det stöd de får. Undersökningar av enskildas uppfattning om verksamheten ska ses som ett led i det systematiska kvalitetsarbetet. Undersökningar kan till exempel genomföras i form av enkäter, strukturerade intervjuer eller brukarrevisioner. Däremot avses inte klagomålshantering eller uppföljningar av genomförandeplaner.

	Brugarundersökningar används för att utveckla verksamheten
Bollnäs	Ja
Gävle	Ja
Hofors	Nej
Hudiksvall	Ja
Ljusdal	Nej
Nordanstig	Ja
Ockelbo	Nej
Ovanåker	Nej
Sandviken	Nej
Söderhamn	Nej
Gävleborg	40%
Riket	51%

Habiliteringsersättning

	Habiliteringsersättning utgår till deltagare i daglig verksamhet
Bollnäs	Ja
Gävle	Ja
Hofors	Ja
Hudiksvall	Ja
Ljusdal	Nej
Nordanstig	Nej
Ockelbo	Nej
Ovanåker	Ja
Sandviken	Nej
Söderhamn	Ja
Gävleborg	60%
Riket	87%

Av förarbetena till LSS framgår det att den som deltar i daglig verksamhet bör få ersättning. Syftet med ersättning är att stimulera den enskilde att delta i verksamheten. Förutom den symboliska likheten med lön finns det ytterligare skäl som talar för att betala ut ersättning. Personer i daglig verksamhet har som regel kostnader för sitt deltagande, till exempel för arbetsresor och lunch. Det har också framkommit i kartläggningar att habiliteringsersättningen upplevs som betydelsefull och viktig för självkänslan hos den enskilde.

Arbetsmarknad

Arbete och sysselsättning har stor betydelse för människors livskvalitet och delaktighet i samhällslivet. De flesta som beviljas insatsen daglig verksamhet har en funktionsnedsättning som gör att de inte kan stå till arbetsmarknadens förfogande. Det finns dock personer med daglig verksamhet som i någon form både kan och vill delta på arbetsmarknaden. Den dagliga verksamheten bör därför generellt sett ha som mål att utveckla den enskildes möjlighet till förvärvsarbete för de, som antingen på kort eller på lång sikt, kan delta i arbetslivet.

	Personer har gått från daglig verksamhet till förvärvsarbete	Personer har gått från daglig verksamhet till skyddat arbete	Rutin för att pröva möjligheten till arbete
Bollnäs	Ja	Nej	Nej
Gävle	Nej	Ja	Ja
Hofors	Nej	Ja	Nej
Hudiksvall	Nej	Ja	Nej
Ljusdal	Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Nej	Nej	Nej
Ockelbo	Nej	Nej	Nej
Ovanåker	Nej	Nej	Nej
Sandviken	Nej	Ja	Nej
Söderhamn	Nej	Ja	Nej
Gävleborg	10%	50%	10%
Riket	16%	32%	13%

Kunskapsbaserad verksamhet

Kunskapsbaserad verksamhet innebär att tjänsterna utförs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Den enskildes erfarenhet tas tillvara.

Handläggares kompetens

Den första indikatorn mäter om kommunens alla LSS-handläggare som anställda efter den första oktober 2012 fått en strukturerad inskolningsperiod i samband med anställningens början. Förutom formell utbildning och erfarenhet krävs att personalen kommer in i arbetet på ett bra sätt. Vid anställningens början menar Socialstyrelsen att det är viktigt att den nyanställda får en strukturerad inskolningsperiod för att kunna utföra arbetsuppgifterna på ett riktigt sätt. Inskolningen ska ge vägledning in i arbetsuppgifterna och innehålla alla moment som är nödvändiga utifrån den nyanställdes förutsättningar och tidigare erfarenheter. Den personal som saknar erfarenhet av arbete med handläggning och uppföljning av ärenden som avser personer med funktionshinder bör efter en planerad introduktion under en period av minst ett år få planerat stöd och successivt få ta ansvar för ärenden.

Den andra indikatorn mäter andelen LSS-handläggningstimmar som utförs av handläggare som arbetat längre än ett år med LSS-handläggning. Ledningen för socialtjänsten ska säkerställa att personalen har den kompetens som krävs för att utföra arbetsuppgifterna. Med rätt kompetens ökar förutsättningarna för att personalen ska bidra till insatser av god kvalitet. Av Socialstyrelsens allmänna råd om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som avser personer med funktionsnedsättning framgår att personalen ska ha kunskap om funktionshinder och dess konsekvenser, utredning och beslut och samverka och samordna. Om personalgruppen består av personer som har längre erfarenhet av LSS-handläggning ökar förutsättningarna för att enskilda får sina behov tillgodosedda samtidigt som erfarenheterna kan spridas i personalgruppen.

	Strukturerad inskolningsperiod för samtliga nyanställda handläggare	Andel timmar LSS-handläggning utförda av handläggare som arbetat längre än ett år	Andel LSS-timmar LSS-handläggning utförda av handläggare med socionomexamen
Bollnäs	Ja	100%	100%
Gävle	Nej	75%	99%
Hofors	Ej aktuellt	100%	100%
Hudiksvall	Ja	75%	75%
Ljusdal	Ja	100%	100%
Nordanstig	Ej aktuellt	100%	100%
Ockelbo	Nej	0%	100%
Ovanåker	Ej aktuellt	100%	33%
Sandviken	Ja	90%	100%
Söderhamn	Ja	100%	100%
Gävleborg	Redovisas ej	81%	92%
Riket	Redovisas ej	80%	95%

Den tredje indikatorn mäter andelen LSS-handläggningstimmar i kommunen som utförs av LSS-handläggare med socio-nomexamen. Av Socialstyrelsens allmänna råd om personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som avser personer med funktionsnedsättning framgår att personalen bör ha socio-nomexamen.

Den fjärde indikatorn mäter andelen timmar LSS-handläggning utförda av handläggare med aktuell kompetensutvecklingsplan. En viktig uppgift för arbetsgivare är att skapa förutsättningar för kompetensutveckling. En individuell plan för handläggarens kompetensutveckling bör innehålla en planering för dennes fortbildning eller vidareutbildning som bygger på verksamhetens mål och nämndens kartläggning och analys av handläggarnas individuella kompetens. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för kvalitet inom socialtjänsten ska ledningssystemet bland annat säkerställa att det finns rutiner för att fortlöpande kontrollera att personalen har den kompetens som krävs för att utföra uppgifterna.

Den femte indikatorn mäter andelen LSS-handläggningstimmar i kommunen som utförs av LSS-handläggare, anställda sedan 1 oktober 2012, som har haft kontinuerlig ärendehandledning under det senaste året. Ärendehandläggningen inom LSS är komplex och Socialstyrelsen bedömer att det ställs stora krav på en skyndsam och noggrann utredning. Handläggarna ställs inför svåra bedömningar. Att handläggarna har tillgång till stöd i form av ärendehandledning är en av flera förutsättningar för att säkerställa att verksamheten bedrivs rättssäkert och jämlikt. Den personal som arbetar med handläggning och uppföljning av ärenden som avser personer med funktionshinder bör få kontinuerligt stöd och tillgång till handledning samt utbildning i syfte att upprätthålla och utveckla den kompetensnivå som behövs för att kunna utföra arbetsuppgifterna. Personalen bör också ges möjlighet att följa kunskapsutvecklingen på sakområdet. Personalen bör genom vidareutbildning fördjupa eller bredda sina kunskaper på sakområdet.

	Andel timmar LSS-handläggning utförda av handläggare med aktuell kompetensutvecklingsplan	Andel timmar LSS-handläggning utförda av handläggare som har haft kontinuerlig ärendehandledning	Aktuell och samlad plan för personalens kompetensutveckling
Bollnäs	100%	100%	Ja
Gävle	100%	100%	Nej
Hofors	0%	100%	Nej
Hudiksvall	100%	100%	Nej
Ljusdal	0%	100%	Nej
Nordanstig	0%	0%	Nej
Ockelbo	Ej aktuellt	Ej aktuellt	Nej
Ovanåker	0%	0%	Nej
Sandviken	100%	100%	Ja
Söderhamn	100%	100%	Ja
Gävleborg	79%	90%	30%
Riket	69%	81%	26%

Den sista indikatorn mäter om kommunen har en samlad och aktuell plan för LSS-handläggarnas kompetensutveckling. En samlad plan bör innehålla en planering för hela personalgruppens fortbildning eller vidareutbildning som bygger på verksamhetens mål och nämndens kartläggning och analys av handläggarnas individuella kompetens. Ett ledningssystem ska bland annat säkerställa att det finns rutiner för att fortlöpande kontrollera att personalen har den kompetens som krävs för att utföra uppgifterna.

Resultat för stöd till personer med psykisk funktionsnedsättning

Helhetssyn och samordning

Kvalitetsområdet helhetssyn och samordning består av de indikatorer som samlas under indikatorområdena intern samordning, extern samverkan och individuell plan.

Intern samordning

Personer med behov av olika insatser inom socialtjänsten ska få sina insatser samordnade. En formaliserad och strukturerad samordning i form av gemensamma skriftliga rutiner för handläggningen i enskilda ärenden bidrar till stabilitet, förutsägbarhet och kontinuitet. Rutiner som beskriver ansvarsfördelningen och ett bestämt tillvägagångssätt kan minska risken för godtycke och utgöra ett stöd för handläggarna, till nytta för den enskilde.

Rutin för samordning med:	Barn & unga	Ekonomiskt bistånd	Hemlöshet	Missbruk	LSS	Våld i nära relationer	Äldreomsorg
Bollnäs	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej
Gävle	Ja	Ja	Ja	Integrerat	Integrerat	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej	Nej	Nej	Integrerat	Nej	Nej
Hudiksvall	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Ljusdal	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej
Ockelbo	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Ovanåker	Nej	Integrerat	Integrerat	Integrerat	Nej	Integrerat	Nej
Sandviken	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej
Söderhamn	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Gävleborg	50%	40%	40%	60%	60%	50%	30%
Riket	51%	43%	44%	54%	55%	55%	38%

Extern samverkan

Personer med psykisk funktionsnedsättning kan även ha behov av insatser från andra myndigheter och organisationer. Det är myndigheternas ansvar, inte den enskildes, att hitta en arbetsmodell där olika insatser harmonierar med varandra. I Socialstyrelsens vägledning för samverkan inom funktionshindersonrådet finns fyra starka motiv för samverkan: Det etiska motivet – samverkan kan hindra att den enskilde faller mellan stolarna. Verksamhetsmotivet – en enskild aktör (myndighet eller organisation) kan inte ensamt svara mot den enskildes samlade behov. Effektivitetsmotivet – med samverkan kan brukaren uppnå en högre livskvalitet till en lägre samhällskostnad. Kunskapsmotivet – samverkan kan bredda och fördjupa kunskapen hos professionerna om varandras områden. Samverkan förstärker specialistkompetensen samtidigt som den integrerar den i en större helhet. Att formalisera samverkan i form av överenskommelser är ett sätt att stärka stabilitet, förutsägbarhet och kontinuitet. Överenskommelser som beskriver ansvarsfördelningen och ett bestämt tillvägagångssätt är ett stöd för handläggarna och ökar förutsättningarna för en gemensam planering och ett samfällt agerande mellan myndigheter.

Aktuella överenskommelser för samverkan med:	Arbetsförmedlingen	Försäkringskassan	Landstinget
Bollnäs	Nej	Nej	Nej
Gävle	Ja	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej	Ja
Hudiksvall	Nej	Nej	Nej
Ljusdal	Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Nej	Nej	Ja
Ockelbo	Nej	Nej	Ja
Ovanåker	Ja	Nej	Nej
Sandviken	Nej	Nej	Ja
Söderhamn	Nej	Nej	Ja
Gävleborg	20%	10%	60%
Riket	20%	19%	70%

Individuell plan

Indikatorn mäter om kommunen har en skriftlig och på ledningsnivå beslutad rutin för upprättande av individuell plan i samarbete med landstinget för personer med psykisk funktionsnedsättning. När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska kommunen och landstinget upprätta en individuell plan. Planen ska upprättas för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda. Den enskilde ska samtycka till planeringen. En formaliserad och strukturerad samordning i form av en gemensam skriftlig rutin för hur upprättandet av individuell plan ska ske bidrar till stabilitet, förutsägbarhet och kontinuitet i samarbetet mellan kommunen och landstinget. Rutiner som beskriver ansvarsfördelningen och ett bestämt tillvägagångssätt kan också minska risken för godtycke och utgör ett stöd för professionerna.

Aktuell rutin för upprättande av individuell plan	
Bollnäs	Nej
Gävle	Ja
Hofors	Ja
Hudiksvall	Nej
Ljusdal	Nej
Nordanstig	Nej
Ockelbo	Ja
Ovanåker	Nej
Sandviken	Ja
Söderhamn	Ja
Gävleborg	50%
Riket	71%

Tillgänglighet

Tillgänglig innebär att det är lätt att få kontakt med socialtjänsten och vid behov få del av tjänsterna inom rimlig tid. Information och kommunikation är begriplig och anpassad efter olika grupper och individers behov. Kommunikationen mellan den enskilde och professionen präglas av ömsesidighet och dialog. Verksamheterna är fysiskt tillgängliga. Kvalitetsområdet består av de indikatorer som samlas under området uppsökande verksamhet.

Uppsökande verksamhet

Den första indikatorn mäter om kommunen bedriver uppsökande verksamhet. Många personer med psykisk funktionsnedsättning lever i social isolering. Uppsökande verksamhet möjliggör

för dessa personer att få tillgång till kommunens stöd. Med uppsökande verksamhet avses en tydlig funktion som har till uppgift att bedriva ett utåtriktat och aktivt arbete för att identifiera ”för kommunen okända” personer med psykisk funktionsnedsättning i behov av socialtjänstens insatser och erbjuda dem ett adekvat stöd.

Funktion för uppsökande verksamhet		Information via:			
		Annonser i massmedia	Kommunens webbplats	Informationsblad	Informationsguide
Bollnäs	Ja	Nej	Nej	Ja	Ja
Gävle	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej
Hofors	Nej	Nej	Ja	Ja	Nej
Hudiksvall	Nej	Ja	Ja	Nej	Nej
Ljusdal	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja
Nordanstig	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja
Ockelbo	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej
Ovanåker	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej
Sandviken	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja
Söderhamn	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej
Gävleborg	60%	20%	80%	60%	40%
Riket	40%	16%	80%	58%	37%

Övriga indikatorer mäter om kommunen har information om socialtjänstens stöd till målgruppen i fyra olika format. Informerande verksamhet möjliggör för personer med psykisk funktionsnedsättning och deras anhöriga att få adekvat information om kommunens skyldigheter, individens rättigheter samt tillgängligt utbud av verksamheter eller insatser. Många personer med psykisk funktionsnedsättning lever i social isolering. Indikatorn ska tolkas som att ju fler informationskanaler en kommun har desto större är möjligheten för personer med psykisk funktionsnedsättning att få sina behov tillgodosedda. Med informationsinsatser avses här information som är riktad till och anpassad för personer med psykisk funktionsnedsättning och deras anhöriga. Den ska ge adekvat information om kommunens skyldigheter, individens rättigheter, tillgängligt utbud av verksamheter eller insatser samt ange vem man kan ta kontakt med.

Trygghet och säkerhet

Kvalitetsområdet består av indikatorn IT-system som stödjer verksamhetsuppföljning. En kunskapsbaserad socialtjänst utvärderar och följer upp hur väl verksamheten tillgodoser enskildas och grupperns behov. En central förutsättning för uppföljning av åtgärder i praktisk verksamhet är att det finns ett etablerat system för en systematisk och regelbunden uppföljning av åtgärderna som ges till enskilda individer. För att visa på resultat av de insatser som verksamheten erbjuder personer med försörjningsproblem och avgöra om insatserna förbättrat livssituationen för de berörda behövs dokumenterad kunskap. Detta innebär att resultatet för enskilda personer behöver följas upp, dvs. om den arbetsmetod eller insats som getts har fått avsedd effekt. För ökad kunskap och utveckling av verksamheten behöver individdata även sammaställas och analyseras. Det talar för att ansvariga handläggare i ökad utsträckning bör registrera resultat i ett IT-baserat verksamhetssystem för att underlätta uppföljning och utvärdering inom verksamheten.

IT-system som stödjer verksamhetsuppföljning	
Bollnäs	Ja
Gävle	Ja
Hofors	Ja
Hudiksvall	Ja
Ljusdal	Ja
Nordanstig	Ja
Ockelbo	Ja
Ovanåker	Ja
Sandviken	Ja
Söderhamn	Ja
Gävleborg	100%
Riket	86%

Självbestämmande och integritet

Kvalitetsområdet består av fem indikatorsområden, brukarinflytande, meningsfull sysselsättning, arbetsmarknad, boende och stöd i vardagen.

Brukarinflytande

Den första indikatorn mäter om brukarorganisationer har haft möjlighet att lämna synpunkter på överenskommelse mellan kommun och landstinget gällande personer med psykisk funktionsnedsättning. Att stärka brukares och anhörigas medverkan och inflytande över sina insatser är en viktig del på vägen till en evidensbaserad praktik i socialtjänsten. De erfarenheter den enskilde har är en ovärderlig kunskapskälla för att utveckla verksamheten. Ett ökat inflytande kan också nås genom företräderskap där brukarrörelsen är en viktig aktör. Därefter följer fem olika indikatorer som mäter om det i kommunen finns dessa former för brukarinflytande.

Brukarorganisationer har haft möjlighet att lämna synpunkter på framtagandet av överenskommelse med landstinget	Brukarinflytes-samordnare (Bisam)	Råd för funktionshinderfrågor	Brukarrevision	Brukarundersökningar	Personligt ombud	
Bollnäs	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Gävle	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Hofors	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Hudiksvall	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Ljusdal	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Nordanstig	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Ockelbo	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Ovanåker	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Sandviken	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Söderhamn	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	
Gävleborg	100%	0%	100%	0%	70%	100%
Riket	75%	8%	90%	12%	66%	83%

Meningsfull sysselsättning

Under indikatorområdet samlas fyra indikatorer som mäter om kommunen kan erbjuda följande former för meningsfull sysselsättning. Möjligheten till sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning är en viktig faktor för en fungerande vardagsstruktur och kan bidra till sociala kontakter. En meningsfull sysselsättning kan också vara rehabiliterande och bidra till personlig utveckling och till att främja delaktigheten i samhället samt, på kortare eller längre sikt, utveckla den enskildes möjlighet till arbete. Socialtjänsten bör erbjuda en person med psykisk funktionsnedsättning som inte klarar av ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden en insats i form av daglig sysselsättning utanför den egna bostaden.

	Strukturerad sysselsättning	Socialt kooperativ/ Fontänhus	Öppen verksamhet	Arbetslivs- inriktad rehabilitering
Bollnäs	Ja	Nej	Ja	Nej
Gävle	Nej	Nej	Ja	Nej
Hofors	Ja	Ja	Nej	Nej
Hudiksvall	Ja	Nej	Ja	Nej
Ljusdal	Ja	Nej	Nej	Nej
Nordanstig	Ja	Ja	Nej	Nej
Ockelbo	Ja	Nej	Nej	Nej
Ovanåker	Ja	Nej	Ja	Nej
Sandviken	Ja	Nej	Ja	Ja
Söderhamn	Ja	Nej	Nej	Ja
Gävleborg	90%	20%	50%	20%
Riket	85%	33%	76%	35%

Arbetsmarknad

Indikatorområdet samlar två indikatorer varav den första mäter om det i kommunen finns en eller fler personer som har gått från biståndsbeslutade sysselsättningsinsatser eller från arbetslivsinriktad rehabilitering till förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden. Arbete och sysselsättning har stor betydelse för människors livskvalitet och delaktighet i samhällslivet. Att möjliggöra för personer med psykisk funktionsnedsättning att erhålla ett arbete är en central funktionshinderspolitisk fråga. Det finns en omfattande vetenskaplig litteratur som lyfter fram arbetets betydelse för individers sociala liv, psykiska hälsa samt ekonomiska situation.

Den andra indikatorn mäter om det i kommunen finns en eller fler personer som har gått från daglig verksamhet till skyddat arbete.

	Personer har gått från sysselsättningsinsats till förvärvsarbete	Personer har gått från sysselsättning till skyddat arbete
Bollnäs	Nej	Nej
Gävle	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej
Hudiksvall	Nej	Nej
Ljusdal	Nej	Nej
Nordanstig	Nej	Nej
Ockelbo	Nej	Nej
Ovanåker	Nej	Nej
Sandviken	Nej	Ja
Söderhamn	Ja	Nej
Gävleborg	20%	20%
Riket	30%	43%

Boende och stöd i vardagen

Kvalitetsområdet samlar indikatorsområdena boende och stöd i vardagen.

Boende

Den första indikatorn mäter om kommunen erbjuder hemlösa personer med psykisk funktionsnedsättning ”bostad först”. Att erbjuda boende utan krav på behandlingsföljsamhet eller annan meritering enligt bostad först avhjälper hemlöshet i större utsträckning än om erbjudandet om boende följs av sådana krav. Socialtjänsten bör enligt Socialstyrelsen erbjuda en varaktig boendelösning till hemlösa personer med psykisk funktionsnedsättning utan krav på behandlingsföljsamhet eller annan meritering.

Den andra indikatorn mäter om samtliga boenden enligt SoL är fullvärdiga. En bostad med särskild service är den enskildes privata och permanenta bostad vilket ställer särskilda krav på boendestandard. Huvudregeln bör vara att de generella byggbestämmelser som gäller bostäder i allmänhet också ska gälla för en bostad med särskild service.

Stöd i vardagen

Den tredje indikatorn mäter om kommunen kan erbjuda social färdighetsträning för personer med psykisk funktionsnedsättning. Social färdighetsträning enligt till exempel ESL-modellen (ett självständigt liv) i tillägg till sedvanlig behandling kan leda till att sociala färdigheter förbättras. Syftet är att ge den enskilde ett mer självständigt liv och öka förmågan och utbytet av att umgås med andra. Åtgärden ges individuellt eller i grupp och kan exempelvis bestå av träning i vardagliga samtal och konfliktlösning.

Den fjärde indikatorn mäter om kommunen kan erbjuda stöd i föräldraskap för personer med psykisk funktionsnedsättning. Personer med allvarlig psykisk funktionsnedsättning riskerar i sitt föräldraskap en nedsatt omsorgsförmåga, vilket kan leda till att barnens utveckling och hälsa påverkas negativt. Insatser i form av föräldrastöd till föräldrar med allvarlig psykisk sjukdom kan bidra till att utveckla föräldraförmågan och samtidigt bidra till en säker och trygg omgivande miljö för barnet. Med stöd i föräldraskapet avses olika typer av insatser som fokuserar både på att utveckla föräldraförmåga och den omgivande miljön för barnet.

	Boende		Stöd i vardagen	
	"Bostad först"	Samtliga särskilda boenden enligt SoL är fullvärdiga	Social färdighetsträning	Stöd i föräldraskap
Bollnäs	Nej	Nej	Ja	Ja
Gävle	Nej	Nej	Ja	Ja
Hofors	Nej	Nej	Nej	Ja
Hudiksvall	Nej	Ja	Ja	Ja
Ljusdal	Ja	Nej	Ja	Nej
Nordanstig	Nej	Ja	Ja	Ja
Ockelbo	Ja	Ej aktuellt	Nej	Ja
Ovanåker	Nej	Ja	Ja	Ja
Sandviken	Nej	Ja	Nej	Ja
Söderhamn	Nej	Ja	Ja	Ja
Gävleborg	20%	56%	70%	90%
Riket	31%	50%	47%	83%

Kunskapsbaserad verksamhet

Kvalitetsområdet samlar två indikatorområden, behovsinventering och handläggares kompetens.

Behovsinventering

Den första indikatorn mäter om kommunen har gjort en behovsinventering i samverkan med landstinget under de senaste fyra åren. Kommunen bör inventera olika målgruppers behov tillsammans med den specialiserade psykiatrin. Det skapar förutsättningar för att planera verksamheten i samverkan och använda de gemensamma resurserna på ett effektivt sätt. Personer med psykisk funktionsnedsättning har dessutom ofta behov av samtidiga och samordnade insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård. Att kommun och landsting skaffar sig en gemensam bild av målgruppen och dess behov är viktigt för att kunna planera verksamheterna och nå en ökad samsyn.

Regelbundna inventeringar skapar möjligheter att bygga upp och följa en verksamhet som säkerställer målgruppens behov av stöd. En behovsanpassad verksamhet ökar vidare förutsättningarna för en bättre hälsa och en ökad möjlighet för målgruppen att delta i samhällets gemenskap och leva som andra. Med behovsinventering avses här en kartläggning av livssituation och behov av insatser.

	Behovsinventering	Handläggares kompetens	
		Samlad och uppföljd plan för kompetensutveckling	Handläggarna har haft kontinuerlig ärendehandledning
Bollnäs	Nej	Ja	Ja
Gävle	Nej	Nej	Ja
Hofors	Ja	Nej	Ja
Hudiksvall	Nej	Nej	Nej
Ljusdal	Nej	Nej	Ja
Nordanstig	Nej	Nej	Nej
Ockelbo	Nej	Nej	Nej
Ovanåker	Nej	Nej	Nej
Sandviken	Nej	Ja	Ja
Söderhamn	Ja	Nej	Ja
Gävleborg	20%	20%	60%
Riket	57%	36%	74%

Handläggares kompetens

Den andra indikatorn mäter om kommunen har en samlad plan för handläggarnas kompetensutveckling. En viktig uppgift för arbetsgivare är att skapa förutsättningar för kompetensutveckling. Planen bör innehålla en planering för personalens fortbildning eller vidareutbildning som bygger på verksamhetens mål och nämndens kartläggning och analys av handläggarnas individuella kompetens. Ledningssystemet ska säkerställa att det finns rutiner för att fortlöpande kontrollera att personalen har den kompetens som krävs för att utföra uppgifterna.

Den tredje indikatorn mäter om handläggarna har haft kontinuerlig ärendehandledning under perioden 21 november 2012–21 november 2013. Handledningen ska ges av extern utbildad handledare och vara regelbundet återkommande. Handledningen kan ske i grupp eller enskilt. Ärendehandläggningen inom stödet till personer med funktionsnedsättning är komplex och det ställs stora krav på en skyndsam och noggrann utredning. Handläggarna ställs inför svåra bedömningar. Att handläggarna har tillgång till stöd i form av ärendehandledning är en av flera förutsättningar för att säkerställa att verksamheten bedrivs rättssäkert och jämlikt.

Diskussion

Denna sammanställning har hittills visat på Gävlebergs läns kommuners resultat för indikatorerna. Nedan följer en diskussion kring problem med metoder och användbarhet som dels Socialstyrelsen tar upp och som dels aktualiserats i samband med sammanställningen.

Metod

De problem med undersökningens tillförlitlighet som Socialstyrelsen pekat på är problematiken kring självrapporterade uppgifter eftersom uppgifterna dels kan uppfattas på olika sätt av respondenterna, och dels på grund av att uppgifterna kanske inte finns tillgängliga. Efter avslutad insamling upptäcktes några värden som verkade orimliga vilket gjorde att dessa svar fick ändras efter kontakt med respondenterna.⁴ Att de svar som uppfattades som orimliga uppmärksammades och korrigerades kan visa på fler fel i undersökningen som inte har uppmärksammats då dessa inte var lika uppenbara. Eftersom att det finns risk för felkällor och för olika tolkningar av frågorna behöver inte resultaten och skillnaderna som presenteras i tabellerna visa på hur det faktiskt ser ut i kommunerna/stadsdelarna. Vad det innebär att en indikator är uppfylld kan variera. Exempelvis kan ett ja-svar för indikatorn om kommunen har undersökt och använt enskildas uppfattningar för att utveckla verksamheten rymma ett brett spann gällande vilken typ av undersökning, hur undersökningen har gjorts och vilka förändringar undersökningen har lett fram till. Ändå får alla kommuner som gjort någon typ av undersökning och förändring ett ja. På samma sätt så säger ett ja inte så mycket om hur en kommun har uppfyllt indikatorn. För kommuner som har svarat nej på en indikator är det inte mycket hjälp att veta att andra kommuner har uppfyllt samma indikator då det inte visar hur en kommun jobbar med indikatorn eller vad det kan innebära att jobba med indikatorn.

Indikatorernas giltighet

Indikatorerna har tagits fram med utgångspunkt från aktuell forskning, beprövad erfarenhet och lagstiftning. Socialstyrelsen har inom ramen för arbetet med öppna jämförelser också tagit fram två forskningsöversikter som belyser LSS-insatserna bostad med särskild service och daglig verksamhet samt sysselsättning och arbete. Översikterna har utgjort underlag för framtagandet av nya indikatorer. En annan viktig utgångspunkt är De indikatorer som ligger till grund för öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning har tagits fram i en flerårig process tillsammans med SKL och med deltagande från olika grupper med kommunrepresentanter, brukarorganisationer och forskare.⁵

Hur nära koppling indikatorerna har till den källa de hänvisas från varierar. Exempelvis undersöks om kommunen/stadsdelen har en rutin för att erbjuda en individuell plan (en plan ska erbjudas enligt LSS) och indikatorn undersöker då inte om en plan alltid erbjuds utan om det finns en rutin för att erbjuda den individuella planen. En indikator som är direkt hämtad från förarbetena till LSS är indikatorn som undersöker om ersättning utgår till den som deltagit i daglig verksamhet, vilket förarbetena anger att det ska göra. Även om indikatorerna utgår ifrån lagstiftning eller andra källor så är inte allt möjligt att mäta. Det innebär att bara den del av verksamheten som är mätbar visas och det urval av indikatorer som är gjort lätt styr den

⁴ Socialstyrelsen, 2014, s. 32.

⁵ Socialstyrelsen, 2014 s. 10.

sammantagna bilden av kommunens/stadsdelens arbete. Samtidigt så är det mycket arbete som inte visas och många aspekter av förutsättningar för kvalitet som inte är med i Öppna jämförelser.

Utveckling

Som ett svar på ovan beskrivna problem pågår i länet ett arbete med att säkerställa inrapporteringen, men även en exemplifiering av indikatorerna skulle kunna göra jämförelserna mer tillförlitliga och användbara. En gemensam tolkning av frågorna gör en jämförelse mellan kommuner mer relevant. För att få en större förståelse för vad indikatorerna innebär, hur ett arbete med en indikator kan se ut skulle en exemplifiering av indikatorerna vara användbar. Att tillfråga kommuner med ett ja-svar på en indikator om hur de jobbar med exempelvis samverkan, vilka åtgärder undersökningen av enskildas uppfattning ledde fram till eller hur en kommun jobbar med kompetensutvecklingsplaner skulle ge mer förståelse för indikatorerna. En sådan exemplifiering skulle också kunna ge inspiration till kommuner som svarat nej på den indikatorn om hur de kan jobba samt att det också skulle visa på om indikatorerna har tolkats på olika sätt. Förhoppningsvis kan de länsgemensamma träffarna i anslutning till att resultaten kommit fylla en del av den funktionen. Öppna jämförelser inom stöd till personer med funktionsnedsättning är under utveckling fram till och med 2014. Målet är att det vid projektets slut ska finnas en uppsättning aktuella, ändamålsenliga och tillförlitliga indikatorer som kan användas för öppna jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning under kommande år.⁶

⁶ Socialstyrelsen 2014, s. 12.

Länsrapport

Öppna Jämförelser av stöd till personer med funktionsnedsättning

Beställ arbetsrapporten från:
gunilla.blom.lundqvist@regiongavleborg.se
FoU Vårld – Region Gävleborg
Box 834
801 30 Gävle
Tel: 026-65 02 68
Hemsida: www.regiongavleborg.se/fou-valfard